

COVID-19 mõju arengusuundumustele ning tähendus Eesti majanduse struktuurile

Eesmärk on anda kiirhinnang toimuvatele ja eelseisvatele muutustele. Eelkõige keskendub töö majanduslike mõjude selgitamisele ja tulevikuväljavaadete hindamisele, sh käsitletakse seda, kuidas võib muutuda Eesti majanduse struktuur ja konkurentsipositsioon teiste riikide suhtes. Laiemate sotsiaalsete ja ühiskondlike protsesside võimalikku kulgu käsitleme taustategurina. Töö tulemus on eelkõige kvalitatiivne, kuid paiguti täiendatakse ka kvantitatiivse analüüsiga. Töö tulemused esitatakse kompaktses formaadis, nt brošüürina.

Töö koosneb järgmistest osadest:

1. Peamiste mehhanismide kirjeldamine, mille kaudu koroonaviirus ning selle leviku tõkestamiseks rakendatavad meetmed majandust ja ühiskonda mõjutavad. Mis on selle tulemusel tähtsavad ja võimenduvad trendid?

Siin all selgitatakse nii lühiajalisi efekte (nt *lockdowniga* kaasnev füüsilist kontakti eeldavate ärimudelite täielik sulgemine) kui pikaajalisi mõjud (nt proteksionismi kasv globaalselt, tarneahelate teisenemine, strateegiliste kaupade osas isevarustatuse loomine, kaugtöö ja muude veebipõhiste lahenduste tormiline areng). Mis on nende mehhanismide tulemusel tähtsavad, võimenduvad või pöörduvad trendid? Kui kiiresti need trendid võimenduvad? Kas need on pikaajalised või ajutised (võimalusel kirjeldada nende kulgu ajateljel)? Mis on alternatiivsed tõlgendused trendidele? Tulemuseks on loetelu kõige olulisematest mõjuritest ning trendidest. See ülevaade koostatakse pigem üldisel tasandil, sh püütakse välja tuua ka ristseoseid erinevate tegurite vahel. Meetod: töö kirjandusega + veebiseminar.

2. Trendide alternatiivsete tõlgenduste koondamine stsenaariumideks

Trendide tähendust, kestust ja võimendumist on sageli keeruline määrata, seetõttu on otstarbekas luua alternatiivseid tõlgendusi trendidele. Nt majanduslangus on trend, aga selle suurus ja tähendus on ka lühiajaliselt ebaselge. Maailma võib ees oodata Hiina kui tarneahelate keskpunkti tähtsuse vähenemine, tarneahelate osaline ümbermängimine teistesse regioonidesse ning suuremate kaubandusblokkide isevarustatuse määra suurenemine. Kuid mõeldav on ka, et kuigi füüsiline globaliseerumine saab tagasilöögi, jätkub ja kiireneb digitaalne globaliseerumine. Stsenaariumide loomisel võetakse arvesse ka Arenguseire keskuse käimasoleva globaalsete jõujoonte uurimissuuna tulemusi, mis käsitleb mh kriisi mõju geopoliitilistele arengutele (nt mis juhtub EL roheline kokkuleppega, mis ootab ees energiaturgu, mis juhtub digitaalse ühiskonna ehitamiseks vajaliku õigusruumiga globaalselt). Kuivõrd arenguvõimaluste paljusus on küllalt suur, vormistatakse stsenaariumid kompaktselt ja skemaatiliselt.

Loodud stsenaariumide alusel antakse hinnang ka Arenguseire keskuse varasematele stsenaariumidele (tootlikkuse-, regionaalse majanduse-, (e-)valitsemise stsenaariumid) ning selgitatakse, mis arengutee on muutunud tõenäolisemaks ning mis vähemtõenäoliseks.

3. Koroonaviiruse põhjustatud kriisist kõige enam mõjutatud majandussektorite selgitamine

Eesmärk on klassifitseerida erinevad sektorid selle alusel, kui tugevalt on nad rulluvast kriisist mõjutatud. Ühelt poolt on kavas läheneda analüütiliselt ja kasutada ära olemasolevat värskeimat numbrilist infot sektorite grupeerimiseks (teha erinevaid illustreerivaid maatriksjooniseid, nt käibe muutus vs töötajate arv; käibe muutus vs ekspordi osakaal; käibe muutus vs siseriikliku väärtusahela pikkus jne, ja võrrelda erinevate sektorite olukorda). Oluliseks piiranguks on andmed, sest suure sagedusega statistikat palju ei ole. Saab tugineda

näiteks KMD ja TSD kuistele andmetele (tegelikult ka TSD andmed ei ole lühiperspektiivis väga täpsed). Kõige kiiremat tagasisidet majandustegevuse muutustele andvad indikaatorid, nt elektritarbimise muutus, on sageli küllalt ebatäpsed. Analüütilise osa juures tehakse koostööd Rahandusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, EASI ja Tartu Ülikooliga. Võimalusel püüame kasutada valdkondadeks jagamisel ka nõ hübriidkategoriasid – loomemajandus, tehnoloogiaettevõtlus jne. Kõige üldisemalt saab sektorid jagada kolmeks – harud, mis on vähe mõjutatud, harud, mis on väga tugevalt mõjutatud ja kolmas grupp on seal vahepeal või mille osas on palju määramatust. Teine mõõde harude grupeerimisel on digitaliseerimise ja kaugtöö tegemise võimaluse ulatus – võimalusel anda hinnang, kui suur osa inimesi saab kodust tööd teha eri valdkondades (nendes valdkondades lahenduste leidmine, kus kaugtöö on väga keeruline, on lühiperspektiivis kriitiline). Meetod: analüüs mikroandmetega + kvalitatiivanalüüsi meetodid.

4. Stsenaariumide tähenduste selgitamine erinevate sektorite jaoks ning arenguperspektiivide (sh digitaalsete lahenduste rakendamisel) kirjeldamine

Kvalitatiivne analüüs eesmärgiga tähtsamate sektorite või laiemate valdkondade (kui need on eelnevalt selgelt eristunud) kaupa selgitada stsenaariumide võimalikku mõju. Lisaks püütakse anda hinnang ka sellele, kui kiiresti muutused tekivad (võimalusel esitada ajateljel). Seejuures on üheks eesmärgiks nende stsenaariumide valguses selgitada, millised võimalused Eesti ettevõtetele tekivad (nt tarneahelatesse lülitumiseks). Valdkondadena tuleks analüüsi kaasata ka haridus ja tervishoid. Meetod: (veebi)intervjuud sektorite ekspertidega, nt harulitute juhtidega. Tuleb teadvustada, et iga sektori sees ja ka samas äris tegutsejatel on väga erinevaid ärimudeleid (nt kiirmoes H&M – suured mahud, pikad tarneahelad vs Inditex (Zara) – väikesed partiid, samast regioonist tarnimine), aga keskmist hinnangut on võimalik välja tuua ning neid erisusi ka natuke avada. Tulemuseks on maatrikstabelid stsenaariumide, trendide ja majandusvaldkondade kaupa.

